

тів метафора є виявом певної стратегічно обумовленої тактики, то для італійців це – іманентна характеристика самої мови.

Домінування тактик організації непрямого впливу на цільову аудиторію у Палаті Общин та прямого впливу у Палаті Депутатів дозволяють зробити висновок про виразнішу конфронтаційність в італійських парламентських дебатах. Високий ступінь імпліцитності, завуальованості парламентських інтеракцій у Палаті Общин свідчить про етнокультурну особливість відповідної політичної спільноти: йти шляхом еволюції, а не революції, шукати компроміс, обминаючи гострі кути, виявляючи свою повагу до традицій та влади. Однак, якщо шанобливість британських парламентарів є інституціалізованим атрибутом цього жанру політичного дискурсу, то ввічливість італійців, метафорична декоративність мовлення є лінгвокультурологічною, а не дискурсивною особливістю.

У подальших студіях вважаємо за доцільне здійснити зіставний аналіз досі нерозглянутих вербальних та невербальних рис парламентської комунікації у Палаті Общин та Палаті Депутатів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Калинин К.Е. Коммуникативные стратегии убеждения в англоязычном политическом дискурсе: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04. – Нижний Новгород, 2009. – 20 с.
2. Charteris-Black J. Politicians and Rhetoric. The Persuasive Power of Metaphor. – New York: Palgrave Macmillan, 2005. – 239p.
3. Desideri P. Teoria e prassi del discorso politico. – Roma: Bulzoni, 1984. – 318 p.
4. Dibattiti Svolti Nella XVI Legislatura. Resoconti Stenografici 2009 sul sito www.camera.it/resoconti
5. Dijk, van T.A. Discourse, Interaction and Cognition. // Discourse Studies, 8(1). – Routledge, 2006. – P.159-177.
6. House of Commons (Official Reports). Parliamentary Debates (Hansard 2009, 1998, 1989) at www.publications.parliament.uk

Рахуба В. І.
(Брест)

ДО ПИТАННЯ ПРО ТРАНСПОЗИЦІЙНУ ПАРАДИГМУ

Результатом взаємодії прикметника з іншими кардинальними частинами мови є наявність в мові відад'єктивних дериватів різних типів. У статті розглядаються способи перекатегоризації прикметника та семантичні особливості відад'єктивних дериватів в англійській мові.

Результатом взаємодії прилагательного с другими кардинальными частями речи является наличие в языке отад'єктивных дериватов различных типов. В статье рассматриваются способы перекатегоризации прилагательного и семантические особенности отад'єктивных дериватов в английском языке.

The result of the interaction of the adjective with other cardinal parts of speech is the presence in the language of adjectival derivatives of different types. The article investigates different transpositional processes which lead to the formation of signs of another type-of-speech belonging and semantic peculiarities of these derivatives in the English language.

Розвиток будь-якої природної мови зачіпає не тільки його морфологічну та синтаксичну структуру, але й охоплює процес створення нових лексичних одиниць. Пізнаючи навколишній світ, людина прагне осмислити його через категоризацію мовних одиниць, через їх інтеграцію і диференціацію. У мовній системі відображаються різноманітні зв'язки і відносини між явищами навколишнього світу, а вивчення цієї взаємодії в його конкретному прояві дозволяє глибше зрозуміти як властивості мови, так і його структуру.

Частини мови мають польову структуру, ядерні одиниці якої характеризуються усіма диференціальними ознаками, властивими даному граматичному класу, а на периферії розташовуються знаки, в яких виявляються властивості, релевантні для інших лексико-граматичних класів. Е.Селір зауважує, що нам часто видається, що «дієслова обов'язково мають відношення до дії, ніби якості виражаються прикметниками. ... Достатньо звернутися до нашого словника, щоб виявити, що частини мови далеко не відповідають такому безпосередньому аналізу дійсності», а семантичний компонент у значенні окремої частини мови свідчить про те, що частини мови «не тільки тісно прилягають одна до одні, а й в розумному ступені перетворювані реально одна в іншу» [4, с. 94, 116].

В англійській мові більша частина словникового складу представлена похідними одиницями. У лінгвістиці для позначення механізму перекладу слова (основи) з однієї частини мови в іншу

використовується поняття транспозиції, яку визначають як такий прийом, при якому лінгвістичний знак, «не втрачаючи значення, властивого його власній категорії, відіграє роль знаку, що належить іншій категорії» [5, с. 196]. Призначенням повної (морфологічної) транспозиції є створення слів нової частини мови на базі одиниць іншої частиномовної приналежності. Кожен тип транспозиції реалізується за рахунок певного прийому і через свою номенклатуру транспонуючих морфем.

При формуванні висловлювання комунікант реалізує свій певний комунікативний намір, який детермінує вибір одиниць для його здійснення. І в цьому сенсі словотворча система мови надає багаті можливості для вираження тотожного комунікативного змісту, допомагаючи реалізувати цей намір. Результатом транспозиційних процесів в словотворенні є утворення синтаксичних дериватів, які, виявляючи семантичну тотожність з вихідними ад'єктивами, тим не менше, відрізняються від останніх за своїми категоріальними характеристиками.

Синтаксичні деривати — похідні одиниці з «гібридної» семантикою, які виступають як представники нової концептуальної структури. Номінативне значення синтаксичного деривата в його первинній функції тотожно відповідному значенню мотивуючого слова або одному зі значень у випадку багатозначності. Будучи використаним в певних специфічних тематичних умовах (тобто у вторинній функції), він по семантичному співвідношенню з виробником уподібнюється лексичному деривату, отримуючи різні «семантичні прирощення». Ці знаки можна розглядати не як протиставлення двох різних дериватів, а як використання синтаксичного деривата в різних лексико-семантичних варіантах, як реалізацію одного і того ж багатозначного слова, що підтверджується способом подання таких одиниць у тлумачних словниках англійської мови.

Ознакова лексика не вичерпується прикметниками: вказівка на позачасові параметри ознаки референта здійснюється великим класом відад'єктивних знаків. Вся сукупність дериватів, утворених від однієї вихідної основи, але приналежних до різних частин мови, може бути описана в рамках словотворчої транспозиційної парадигми, що є структурним компонентом певної словотворчої парадигми і словотвірного гнізда, але відрізняється більшою парадигматичністю. При цьому набір словотворчих значень обчислюємо, а число компонентів стабільне і передбачуване. Словотворчу транспозиційну парадигму можна визначити як «сукупність похідних, що мають загальну вихідну основу, що перебувають на одному шаблі продукування слів і розрізняються в своїй первинній функції лише категоріальним значенням частини мови, але не компонентами номінативного значення» [1, с. 7].

У семантичній структурі слова містяться не тільки номінативні, а й інтерпретаційні смисли, які відображають те, як денотативна ситуація осмислюється мовцем, і які описуються терміном «комунікативний ранг» шляхом його підвищення або пониження. Різниця між номінативно тотожними відад'єктивними дериватами зводиться до їх інтерпретаційних характеристик: найвищий ранг представлений субстантивними дериватами, другий включає віддієслівні деривати і прикметники, третій, периферійний, формують прислівники. Будучи одиницями різних комунікативних рангів, вихідні знаки та їх синтаксичні аналоги націлені на передачу різної за актуальною значимістю інформації. Семантика відад'єктивних дериватів відбиває накладення ознакової семантики прикметника на категоріальну семантику тієї частини мови, в яку транспонується даний знак.

Об'єктом аналізу є деад'єктивні іменники, дієслова і прислівники. Всього проаналізовано 155 прикметників із значенням активної здатності семантичного підкласу прикметників, які стали вихідною базою при формуванні одиниць субстантивного, дієслівного та адвербіального блоків. Семантична структура транспонованих знаків і транспозитів перевірялася на основі кількох лексикографічних джерел [7, 8, 9, 10].

Субстантивний блок представлений 95 афіксальними субстантивами, які служать для вираження «класифікаційно ідентичних похідних значень». Репертуар субстантивних суфіксів, що використовуються для утворення даного типу синтаксичних дериватів, включає формативи *-ity, -ness, -ance, -cy*. Відзначаються випадки наявності словотворчих синонімів (*desirableness, desirability; effectivity, effectiveness; inevitability, inevitableness*). Такі синтаксичні деривати мають характеристики прототипних іменників: їх граматична форма і семантика взаємодіють таким чином, що похідний знак здобуває типове для даної частини мови значення предметності і стає іменником по суті. Семантичний потенціал субстантивного блоку формується за рахунок значення абстрактної ознаки та вторинних значень, які розвиваються у транспозитів в результаті внутрішньослівної семантичної деривації: *weakness: 1. lack of strength, power or determination; 2. weak point in a system, sb's character, etc.*

В основі появи нових номінативних одиниць лежать когнітивні процеси, метою яких є творче переосмислення світу людиною в безпосередніх актах комунікації. Результат заміни прик-

метників іменниками поширений у публіцистичному, науковому та художньому дискурсі. Хоча моделювання відад'єктивних номіналізацій здійснюється за продуктивним регулярним зразком, в них, тим не менше, виявляються чимало несподіваних властивостей, наявність яких пояснюється тим фактом, що такі одиниці являють собою приклад похідних слів, у структурі яких поєднуються ознакові та іменні характеристики.

Дієслівний блок СТП прикметника представлений дієсловами (fertilize, harshen, mobilize, prettify, weaken), які утворені афіксальним способом від непохідних прикметників, а також дієсловами конверсійного типу (apparent, feeble, foul). У деяких прикметників є афіксальні і конверсійні транспозити (limpen, limp; tough, toughen). Із загальної кількості аналізованих прикметників тільки вісім здатні бути твірними базами для афіксальних дієслів і п'ять для конверсійних. Семантична структура відад'єктивних вербативів формується комбінаторикою категоріальної семантики дієслова на ознакову семантику вихідного знака. У дієсловах цього типу виявляється значення динамічної ознаки: "to make sth / sb as it is denoted by the adjective" та "to become as it is denoted by the adjective": beautify: to make sb / sth beautiful or more beautiful; toughen: to become or make sth stronger, so it is not easily cut, broken; make sth (laws, rules) stricter; make sth stronger or more able to deal with difficult situations; weaken: make sb / sth less strong or powerful; to become less strong or powerful; make sb less physically strong; to become or make sb become less determined or certain about sth.

Формування відад'єктивних дієслів не супроводжується підвищенням комунікативного рангу транспозита в порівнянні з вихідним прикметником, але так як деривати дієслівного типу є предикативним центром висловлювання, то вони характеризуються більшою комунікативною значущістю в порівнянні з продукуєчими прикметниками. Вони функціонують у пропозиціях, що описують конкретну ситуацію, яка передбачає присутність мовця, і використовуються переважно в наративному контексті. Вибірка дозволяє зробити висновок, що наявність дієслівного блоку, представленого афіксальними похідними, найбільш імовірна у тих прикметників, які здатні формувати субстантивний і адвербіальний блоки. Прикметники даної ЛСГ можуть служити основою для дієслів аналітичного типу, утворених за допомогою фазових дієслів (be, seem, go, get, grow, look, turn, prove, remain). У семантиці одиниць цього блоку виявляються статичний і динамічний типи значень.

Адвербіальний блок словотворчої транспозиційної парадигми прикметника також регулярно фіксується словниками. Від прикметників даної ЛСГ моделюються 77 знаків з виходом на-ly та дев'ять одиниць конверсійного типу, омонімічних вихідним прикметникам (deastly, deadly, easy, likely, plain, powerful, pretty, strong, tough). Одиниці цього типу регулярно фіксуються лексикографічними джерелами. Вони володіють значенням вторинної ознаки: конкретизують характер протікання дії або описують непроцесуальні ознаки. Одиниці цього блоку також демонструють здатність розвивати свою семантику, що призводить до появи значень, не зазначених у вихідному знаку.

Функціонування відад'єктивних субстантивів, дієслів і прислівників є одним з можливих способів реалізації механізму транспонування ознакової лексики. Оволодіння цим прийомом перекатегоризації знака має враховуватися в процесі викладання іноземної мови, бо вміння користуватися цим механізмом у мовній діяльності робить процес засвоєння лексики більш легким і усвідомленим, оскільки дозволяє представляти для засвоєння лексичний матеріал систематизованими комплексами, структура яких ніби презентує зразок для свідомого запам'ятовування і полегшує процес витягання з пам'яті потрібного слова, а також дозволяє співрозмовникам урізноманітнити свою мову і не відчувати особливих труднощів при конструюванні висловлювання.

Оскільки відносини формальної похідності супроводжуються лексичними і категоріально-лексичними змінами в результативній одиниці в порівнянні з одиницею вихідною, то відносини деривації словотвірного характеру припускають вмотивованість одного утворення іншим. О.С. Кубрякова зауважує, що «обов'язковими ознаками дериваційних відносин є похідність за формою і вмотивованість за змістом» [3, с. 78]. Похідне слово завжди мотивоване і з цієї причини співвідноситься з одним із значень вихідного слова. Якщо трапляється так, що в семантичній структурі похідного є значення, якого немає у вихідного слова, то це означає, що похідне слово розвинуло його самостійно, наприклад, за рахунок процесів метафоризація, метонімії. У кожному похідному знаку виявляється принесене словотворчим елементом словотворче значення, а наявність дериваційних зв'язків дає можливість пояснити похідне через вихідне й описати його реальний смисл. Правила словотворення показують, що вони «безпосередньо пов'язані з існуючими в цей час структурними типами і різновидами слів, тобто з тим, як «зроблені»(членуються) готові слова» [6, с. 25]. «Жодна мова не була б в змозі виражати кожен конкретну ідею самостійним словом чи кореневим елементом. Конкретність досвіду безмежна, ресурси ж найбагатшої мови суворо обмежені. Тому мова

виявляється змушеною розносити незліченну множину значень з тих чи інших рубрик основних понять, використовуючи інші конкретні або напівконкретні ідеї як посередницькі функціональні зв'язки» [2, с. 18].

Транспозиція виступає як механізм здійснення креативної діяльності людини у мові. Розвиток мислення призводить до появи нових понять, які отримують найменування завдяки креативним здібностям людини за допомогою різних способів словотвору, використання кожного з яких продиктовано потребами в номінації нових об'єктів, зручності у використанні, стилістичної доцільності, точності вираження думки, оптимізації процесу комунікації.

Транспозиція є свідченням наявності взаємодії між частинами мови, що підтверджується існуванням в межах однієї частини мови великого числа слів, утворених від основ слів інших лексико-граматичних класів, проявляється в існуванні семантичних відносин мотивації між похідним словом і його словотворчою базою. Наявність у мові одиниць, що є наслідком транспозиційних процесів, свідчить про хиткість меж між частинами мови, є підтвердженням того, що між одиницями різних частин мови постійно відбувається взаємообмін конститuentами, який призводить до розширення номенклатури одиниць класів слів, і в підсумку являє собою фіксацію результатів пізнання навколишнього світу в термінах мовних знаків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Белова, Н.В. Словообразовательная транспозиционная парадигма русских прилагательных и ее семан- тико-коммуникативный потенциал (на материале прилагательных со значением цвета и интенсивности) [Текст] : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Белова Наталья Викторовна. – М., 2007. – С. 7.
2. Виноградов, В. В. Русский язык : (Грамматическое учение о слове) [Текст] / В. В. Виноградов. – М. : 1972. – С. 18.
3. Кубрякова, Е. С. Основы морфологического анализа (на материале германских языков) [Текст] : дис. ... докт. филол. наук : 10.02.04 / Кубрякова Елена Самойловна. – М., 1971. – С. 78.
4. Сепир, Э. Язык. Введение в изучение речи. – Избранные труды по? языкознанию и культурологии [Текст] / Э. Сепир. – М. : Прогресс, 1993. – С. 94, 116.
5. Теньер, Л. Основы структурного синтаксиса [Текст] / Л. Теньер. – М. : Прогресс, 1988. – С. 196.
6. Шанский, Н. М. Очерки по русскому словообразованию [Текст] / Н. М. Шанский. – М. : Просвещение, 1968. – С. 25.
7. Англо-русский словарь [Текст] / под ред. В. К. Мюллера. – М. : Русский язык, 1978. – 842 с.
8. Новый большой англо-русский словарь : В 3 т. [Текст] / под общим руководством акад. Ю.Д. Апресяна и д-ра филол. наук, проф. Э. М. Медниковой. – 6-е изд., стереотип.- М. : Рус. яз., 2001. – 1 т. (А – F) – 832 с.; 2 т. (G – Q) – 832 с.; 3 т. (R – Z) – 832 с.
9. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English [Text] / Ed. by A. S. Hornby. – 7-th ed. – Oxford : Oxford Univ. Press, 2005. – 1780 p.
10. Oxford Advanced Learner's Encyclopedic Dictionary [Text] / Ed. by J. Crowther. – Oxford : Oxford Univ. Press, 1995. – 1060 p.

Ребенко М. Ю.
(Київ)

ПРИЙОМ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ЯК ТВОРЧО-ЕВРИСТИЧНИЙ СПОСІБ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

На матеріалі перекладів англомовного твору проаналізовано умови появи феномену правомірної деформації, як творчо-евристичного способу інтерпретації.

На матеріалі переводов англійського произведения проанализировано условия появления феномена правомерной деформации, как творчески-эвристического способа интерпретации.

In the article we analyze the peculiarities of the justified source text deformation in target texts as creative heuristic method of interpretation.

На сучасному етапі розвитку науки про переклад природа літературного або художнього перекладу, його закони та специфіка – предмет найбільшої полеміки в науковому середовищі. Багато дослідників [3, с. 350; 4, с. 83, 133; 6, с. 98; 11, с. 176; 14, с. 10] вважають, що найкращі переклади мають виконуватися не так шляхом знаходження лексичних і синтаксичних відповідників, як за допомогою творчої кореляції художніх цінностей, щодо яких мовні засоби відіграють підпорядковану роль.